

Pravljica o kurici*

Še sama Boštečova Neža iz Loma, ki mi je povedala to pravljico, ni vedela natanko, kdaj se je vse to zgodilo. Bržkone tačas — je dejala — ko je po graščinah in gradovih tod okoli prebivala ajdovska gospoda. To pa je bilo davno, davno...

In potem je Neža nadaljevala:

Na bistriskem gradu je tedaj gospodaril nemški graščak Norbert, strašno prevzeten in neusmiljen človek. Njegovi valpti so s pasjimi biči prepevali kmete, ki so morali namesto konj vlačiti plug po trdih, še nikoli izoranih travnikih. Kadar so pobirali desetino, so trepetali ljudje pred njimi kakor pred hudo uro. Sirovi grajski hlapci so zahtevali od ubogega kmeta vedno več, kakor je bilo predpisano. Če pa se je kdo protivil in ni hotel odrajtati krivične bere, so zažvižgali nad njegovim hrbtom pasji biči.

Še veliko slabši časi pa so se začeli za kmeta takrat, ko je graščaku umrla žena Hildegarda, zelo blaga in pobožna žena. Dokler je živela ta, je bilo življenje tlačanov vsaj znosno, čeprav ne dobro, zakaj gospa graščakinja je svojega moža venomer svarila, naj nikar ne ravna z ljudmi tako, kakor da niso po božji podobi ustvarjena bitja.

Njena svarila so včasih zalegla, največkrat pa tudi ne. Gospa je trpela zaradi tega, hirala in venela ob neusmiljenem možu in slednjič od same žalosti in živčnih muk umrla.

Zapustila je hčerko Gertrudo, ki je bila živa podoba svoje matere; lepa, skromna, usmiljena do ljudi in živali.

Mora se reči, da je graščak zelo ljubil svojo hčer. Vsako željo ji je izpolnil. Samo tedaj sta si prišla

navzkriž, kadar se je Gertruda, posnemajoč svojo ranjko mater, zavzela za kmete.

Ob neki taki priliki se je graščak Norbert tako razjezil, da je sklenil drugič se oženiti.

Ni poslušal svoje hčerke, ki je bila vzrastla v cvetočo osemnajstletno mladenko, naj ji nikar ne vodi mačehe v hišo.

Vse prošnje so bile zaman.

Graščak je šel po nevesto v daljne tuje kraje. Pripeljal je seboj neko ošabno ajdovsko grofico in se z njo oženil.

In kakor je že navada, da mačehe ne marajo svojih pastork, se je tudi tukaj izkazala ta žalostna resnica.

Nova graščakinja je sovražila Gertrudo iz dna svoje nelepe duše in jo je črnila pri svojem možu, njenem očetu.

Kaj čuda, da je graščak verjel svoji ženi in se je njegova ljubezen do lastnega otroka od dne do dne bolj ohlajala.

Za mlado Gertrudo so se pričeli najhujši, trpljenja polni časi. Pa tudi za kmete se je položaj še bolj poslabšal, odkar je zagospodovala ob strani graščaka brezsrčna tujka.

Hujskala in sčuvala je moža zoper ljudstvo, ki je že tako dovolj trpelo zaradi krutega ravnanja grajskih valptov.

Kadar ni bilo moža doma, je mačeha kar besnela nad ubogo pastorko. Čestokrat je Gertruda zbežala pred zlobno mačeho in se zatekla h kmetom.

Ti so jo spoštovali in ljubili. Saj so vedeli, da se prav tako zavzema zanje, kakor se je njena pokojna mati.

Gorje tlačanov je priklopelo do vrha. Sklenili so, da se upro in so prisegli maščevanje brezsrčnemu graščaku in njegovi ženi.

* Po Gorenjskem v okolici Trziča se teloh imenuje kurica

Huda zima je nastopila tisto leto po teh krajih. Takrat so bile zime vse bolj ostre kakor dandanes. Snega je nasulo na metre že v decembru in je ležal vse do Velike noči.

Gertruda je morala po ogromnih grajskih sobanah kuriti peči. Od jutra do večera jo je mačeha priganjala in vpila nad njo:

»Kuri, kuri, pritepenka! Zebe me, zebe! V kakšne kraje sem zašla? Sam led in sneg! Kuri, kuri, prelepa moja pastorka, draga moja kurica!«

Ob tej nenavadni domislici se je mačeha naglas zasmejala.

»Saj res,« se je režala. »Od zdaj te bom klicala za Kurico. Drugega imena tako nisi vredna, saj nisi za drugega, kakor da kuriš peči.«

Gertruda se je zjokala in — molčala. Če bi mačehi količkaj ugovarjala, bi jo bila ta spodila iz hiše, v mraz in burjo, zato je rajši potrpečela, čeprav se ji je od bolesti krčilo srce.

Nekega dne se je graščak odpravil od doma na lov na medvede.

Silen mraz je pritiskal na Gertruda se ves božji dan še oddahnila ni mogla od dela, ki ga je imela s kurjenjem peči.

Mačeha jo je srdito zmerjala.

»Kuri, kuri, ničvredna Kurica! Zakuri tako, da bo vse žarelo, pa če se tudi vname strop te stare, začrnele podrtije!«

Gertruda je ubogala in kurila, kurila... Vse prste si je že bila ožgala od tlečih ogorkov, ki so padali iz prenapoljenih peči na tla in jih je morala Gertruda z golimi rokami metati nazaj v ogenj.

Zvečerilo se je že, a graščak se še vedno ni vrnil z lova.

Kmetje, ki so vedeli, da graščaka ni doma, so se domenili, da v mraku naskočijo grad. Hoteli so rešiti Gertrudo, a mačeho, ki je bila ravno prejšnji dan pretepla z bičem nekega bajtarja, ko je prišel v grad prosit žita, so nameravali spoditi v gozd, da bi tam zmrznila.

Oborožili so se z vilami in kosami in prišli pred grad. Nenavadno prasketanje, cvilenje psov in vpitje služinčadi jih je osupnilo, ko so se približali gradu.

Z grozo so opazili, da je ves grad v plamenih.

Zdaj se kmetje niso več obotavljali, nego so urno planili proti gorečemu poslopju, da bi rešili nesrečno Gertrudo.

Tedajci jim prileti nasproti graščakinja, vsa goreča kakor ena sama živa baklja in kriči: »Uu! Uu! Peče! Peče! Kurica je zažgala, njo primite!«

A kmetje so bili gluhi za njene besede. Brez usmiljenja so jo napodili nazaj v ognjeno morje.

»Kje je Gertruda? Rešite ubožico! Gertruda, Gertruda!« so vseprek padali glasovi. A vse zaman. Gertrude niso priklicali. Zgorela je z vsemi drugimi v gorečem gradu.

Graščak se ni več vrnil. Kmetje so zvedeli pozneje, da so njega in več njegovih valptov raztrgali na lovu medvede.

Ze se je dani, ko je okoliško ljudstvo še vedno stalo in strmelo v grozno pozorišče, iz katerega se je samo še kadilo.

In tedaj se je iznad pogorišča dvignil bel golobček. Frfotal je nekaj časa v zraku in nato izginil med oblake.

Nad pogorišče pa se je vsulo belo perje. In ko so drugi dan ljudje brskali med začrnelimi zidovi, so našli med ožgano travo polno belih cvetk z zelenimi listi. Še nikoli ni nobeden videl takih cvetk in to sredi najhujše zime.

»Gertruda je imela belo oblekco in zelen plašček,« so govorili ljudje. »Zaradi zlobnosti mačeha je našla smrt v plamenih. Imenujmo to cvetko po njej kurico.«

Še zdaj raste kurica pod snegom in vzbrsti takoj, ko posije toplo sonce.

Svoje ime pa je ohranila do današnjih dni.